

Reble

Butlletí informatiu, divulgatiu i d'opinió
de l'Associació Cultural l'Espona

Núm. 19

juny-juliol de 2004

Edita: Associació Cultural l'Espona
Adreça: Font Vella, 10
43370 La Palma d'Ebre
Telèfon: 977 77 47 39
e-mail: espona@menta.net

Editorial

Ja fa més de quatre anys des que el Dissabte de Glòria del 2000 un grup de gent amb inquietuds culturals del nostre poble vam decidir engregar una associació cultural: l'Espona. Es tractava d'una aventura de la qual, qui més qui menys, tenia els seus dubtes, però, a l'hora de fer-ne el balanç, és evident que s'han superat amb escreix les expectatives.

Aquests han estat anys d'arrencada i, fins i tot, d'una certa consolidació. S'han instaurat les xarrades a la fresca, hem organitzat dos festes del segar i batre, hem fet vesc, hem vist ballar jotes, hem organitzat un contacontes... També hem publicat un llibre (i més que n'hem de publicar), dos opuscles i, sobretot, un full informatiu bimestral on els socis poden expressar-se: el Reble. Però l'èxit més gran és la important quantitat de socis que tenim i, sobretot, la seua participació i les idees que aporten en les activitats que duem a terme. Sense ells l'Espona no tindria sentit.

Ara bé, com en tota associació democràtica, ha arribat l'hora dels relleus. Així, Ricard Sas deixa de ser president i passa a ser vocal i l'Olga Cubells, fins ara secretària, és la nova presidenta. S'obre, doncs, una nova etapa, la de consolidar definitivament l'Espona. L'activitat prevista per a aquest estiu, la carbonera, serà el primer repte que caldrà enfrontar.

Activitats

- El dia 29 de maig a les 8 del vespre es va fer l'Assemblea General de Socis. L'Espona va fer balanç de les activitats realitzades l'últim any i va informar els socis de les programades per a enguany, de l'estat de comptes i de la renovació de junta.
- Preparació de la Festa de la Carbonera, que tindrà lloc els dies 31 de juliol i 7 d'agost. S'ha constituït la comissió organitzadora i s'han mantingut diverses reunions per organitzar i planificar la festa.
- Obsequi al soci, en el marc de la diada de Sant Jordi, de l'opuscle "Notas Estadísticas e Históricas del Lugar de Palma de Ebro", de J.Ruy-Fernández.
- I Fira del llibre i autor ebrenca. Dia 19 de juny de 2004, Móra d'Ebre. La Fira vol esdevindre la trobada anual de tots els autors, editors, llibreters, distribuïdors, entitats culturals, centres d'estudis, lectors i públic en general.
- Diada de la cirera. Dia 20 de juny, Miravet. Conferències, exposicions, ball a la plaça, sardanes, dinar popular amb paella i diversos actes per a tots els assistents.
- Móra Morisca. Dies 10 i 11 de juliol a Móra d'Ebre. Exposicions i recreacions d'aquella època i representacions de les lluites entre moros i cristians al castell

Aportacions històriques amb motiu de l'edició de l'opuscle publicat per l'Associació Cultural l'Espona, relacionat amb el manuscrit "Notas Estadísticas e Históricas del lugar de Palma de Ebro – Año 1917 – de José Ruy Fernandez López, excursionista miembro activo de la Institución Nacional Los Exploradores de España".

Amb el cor a la mà

En primer lloc, he de felicitar els amics de l'Espona per haver posat sobre la taula el tema de l'excursionista José Ruy-Fernandez, amb la divulgació de les seues "Notas Estadísticas e Históricas del lugar de Palma de Ebro", que va escriure a l'any 1917, un dels pocs escrits sobre la història del nostre poble que amb el pas del temps s'ha conservat als arxius del nostre Ajuntament.

Aquest document ja el vaig llegir durant l'època franquista, quan a la dècada de 1940 vaig decidir viure a la Palma per agafar la responsabilitat de recuperar l'església del nostre poble i a la vegada restaurar molts altars d'altres esglésies del territori malmeses per les conseqüències d'una revolució que derivà en la guerra civil de 1936.

Em vaig haver de repassar moltes vegades aquest original manuscrit – fins hi tot el vaig copiar a mà – quan vaig escriure els llibres *Guia de la Palma d'Ebre* i *L'església romànica de la Palma d'Ebre* (en aquest darrer hi vaig incloure una síntesi de la història de la Palma).

Lògicament, vaig haver de documentar-me a fons. Em va costar una mica trobar les dades històriques segures referents a aquesta part de la història del nostre poble; m'hi vaig passar moltes hores, consultant molts arxius..., fins que vaig arribar a la conclusió que en la darrera part d'aquest manuscrit, al meu entendre, els raonaments que fa l'autor són erronis. No "quadren" amb les dades de la història de l'època i els segles citats.

Són moltíssims els pobles que va recórrer aquest excursionista, en els quals deixà les seues notes manuscrites. Alguns les han conservat. Altres no.

Segons el Dr. Josep Solé Segarra, aquest escriptor madrileny és relativament poc conegut en el nostres medis culturals. Considero molt interessant per als lectors transcriure la descripció que ell fa en el llibre *Història de la Granadella*, escrit juntament amb el meu amic Josep Lladonosa i Pujol:¹

José Ruy-Fernandez López era un senyor castellà que recorria els pobles abillat d'una manera molt pintoresca. Era rabassut, entre els quaranta i els cinquanta anys i anava vestit com un boy-scout.

La quitxalla li anava al darrera, com un cosa estrofolària, cosa que a ell no l'importava gaire puix que era simpàtic, i més aviat ens feia brometa. Li dèiem "l'explorador" i es feu popular en pocs dies. No sabia parlar català, però l'entenia bé. Estigué a la Granadella un parell de setmanes, que passà rondant pel poble i el terme municipal, així com també llargues hores als arxius parroquial i de la vila tot regirant papers antics. Procedia de la vila de Prades, però posteriorment he sabut que abans havia estat a la Palma d'Ebre, a les Borges del Camp i a alguna altra localitat del Priorat, l'Alt Camp i potser de la Ribera d'Ebre i la Terra Alta, amb comeses semblants a la portada a cap a la Granadella, és a dir, per fer un resum històric i estadístic... No sé si aquest senyor que venia de tan lluny (Madrid) per a escorcollar els nostres arxius, estava subvencionat per l'Estat espanyol o si actuava pel seu compte. En tot cas, és de lloar el seu deler per a deixar resums escrits als nostres Ajuntaments.

El Dr. Solé i Segarra constata els noms castellanitzats del terme de la Granadella que va transcriure deformant-los, gairebé dignes de figurar en el "Celtibèria show".

També constata l'error de J. Ruy-Fernandez quan descriu els quatre altars de l'ermita de Sant Antoni de la Granadella i atribueix les pintures dels retaules a Ribalta (segle XVIII): segons el seu parer, és erroni, ja que en realitat aquests retaules eren més antics. Eren de l'escola dels Ferrer de Lleida, i foren cremats el juliol de 1936.

La història és més complexa del que sembla a primer cop d'ull i s'ha d'anar amb compte d'afirmar o radicalitzar amb contundència.

Els molts folis que Ruy-Fernandez va escriure al seu pas per tants pobles i els seus termes de les nostres contrades, són un treball molt valuós per a les històries locals. Fóra molt interessant que es poguessin aplegar tots en un volum. Sabem que, fa anys, la intenció de Ferran Jové i Hortaneda, de les Borges del Camp, carretera de l'Alforja 69, 3, era dur a terme i plasmar en un llibre tots els documents dispersos que en el primer quart de segle XX va escriure Ruy Fernandez i va dipositar en els ajuntaments catalans.

Jo mateix tenia decidit posar-me en contacte amb ell, però, per diverses raons, no ho vaig fer. Com que ha passat molt temps, no sé si aquest senyor encara és viu i si va fer realitat aquest desig... Molt em temo que no...

Aquí queda, doncs, el repte pel qui senti el glatir de les nostres coses històriques, les quals, per semblar menudes, a vegades no deixen de tindre un gran valor de documentació de primera mà pels estudiosos del passat i el present del nostre país.

Des d'aquí faig una crida a qui vulgui investigar més sobre la història del passat del nostre poble de la Palma i el seu terme... Segur que tindrà tema, dificultats, satisfaccions i sorpreses... les quals ens enriquiran culturalment a tots.

Rosend Escolà Cubells, pintor
La Palma d'Ebre, primavera de 2004

¹ Lladonosa i Pujol, Josep; Josep Solé i Sagarra: *Història de la Granadella*. Ajuntament de la Granadella, 1983

Si voleu participar-hi *posant Reble* ens podeu fer arribar els vostres articles:

- Posant-vos en contacte amb qualsevol membre de la junta.
- Per correu ordinari o per correu electrònic.

Els articles hauran de ser en català, preferiblement en format digital, mecanografiats a espai senzill, lletra Arial 10 i en programa Word, i hauran de tindre una extensió màxima d'una pàgina.

L'Espona no es fa responsable de les opinions expressades en l'article.